

1. Obecné poznatky k vymezení venkova

1.1 Teoretické přístupy

Problematicke venkova a jeho vymezení se věnovalo a věnuje mnoho našich i zahraničních autorů a institucí, ať už z důvodů teoreticko-vědeckých, nebo ryze praktických (např. vymezení venkova pro potřeby státní správy a samosprávy za účelem zacílení různých rozvojových programů). Různé přístupy k této problematice nabízejí ekonomové, sociologové, architekti, geografové, urbanisté, statistici i zástupci mnoha dalších vědních oborů. Pohledy na vymezení venkova se také různí s ohledem na odlišné vnímání pojmu venkov v jednotlivých státech a regionech. Mimo to je navíc percepce venkova vysoce individuální a odpovědi na otázku „Co je venkov?“ mohou být velmi subjektivní.

K potížím při vymezování venkova přispívá i překrývání pojmu „venkovský“ region (prostor, území) s pojmy, jako jsou „periferní“ (okrajový, obvodový), „marginální“ (okrajový, mezní) nebo „rurální“ (venkovský, zemědělský, rolnický) region.

Venkov je (na rozdíl od souboru venkovských sídel) kontinuálně vymezený prostor. Obecně se venkovem nazývají oblasti volné nezastavěné krajiny a venkovských osídlení, které lze vymezit jako určitý souhrn venkovských sídel, zemědělských a vodních ploch, lesů, ploch místních komunikací a ostatních ploch nacházejících se v tomto prostoru.

Venkov se obvykle vyznačuje menší hustotou zalidnění, menšími sídly, vyšší zaměstnaností v zemědělství (případně lesnictví, rybolovu a dalších činnostech primárního sektoru), určitým sejetím místních obyvatel s přírodou a krajinou, architektonickým rázem a charakterem zástavby a určitým životním stylem, který se často výrazně liší od městského. Pro venkov je charakteristická menší intenzita sociálně ekonomických kontaktů a menší hustota vazeb mezi jednotlivými subjekty, které se ve venkovském prostoru pohybují. Některé z těchto typických znaků venkova však mohou být v současnosti již značně potlačeny.

Samotná venkovská sídla mohou být také různého charakteru. Můžeme se setkat se samotami, malými osadami, ale i poměrně velkými vesnicemi, které v některých případech mohou stavem obyvatelstva převyšovat i malá města. Speciálním případem jsou obce v zázemí větších měst, u nichž se díky suburbanizačním procesům setkáváme s mnoha znaky, které jsou typické spíše pro město.

Právě s ohledem na to, že venkovské i městské areály se vyznačují množstvím charakteristik, které v mnoha případech nejsou naplněny, je jednoznačné vymezení venkovských a městských sídel či venkovských a městských oblastí problematické. Žádná ostrá hranice, která by jednoznačně oddělovala venkov od města neexistuje. Zejména v hraničních případech je velmi obtížné posoudit, do které kategorie jednotku zařadit.

Velkým problémem pro stanovení hranice mezi městem a venkovem jsou rovněž odlišné struktury venkova dané rozdílným vývojem v minulosti, jinými přírodními i společenskými podmínkami v regionu. Obecně platí, že čím rurálnější oblast, tím větší venkovská sídla jsou.

V zásadě lze tedy konstatovat, že neexistuje jednotná definice pojmu venkov. Jedinou všeobecně uznávanou mezinárodní definicí je vymezení Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj¹ (OECD), které je založeno na podílu obyvatelstva, jež žije na území s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km², na celkovém počtu obyvatel. Podle této metodiky jsou venkovské oblasti definovány na dvou úrovních. Na úrovni lokální (tj. obce) je venkov definován jakožto sídla s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km². Na úrovni regionální pak definice vymezuje regiony

- **převážně venkovské**, kde více než 50 % obyvatel regionu žije ve venkovských obcích
- **významně venkovské**, kde ve venkovských obcích žije 15 – 50 % obyvatel regionu
- **výrazně městské**, kde ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel regionu.

Tato definice však nebere v úvahu obyvatelstvo žijící v hustě zalidněných venkovských oblastech a je někdy obtížně aplikovatelná s ohledem na místní (národní) specifika. Je proto užívána spíše jako nástroj mezinárodního srovnání.

Přístupy k vymezení venkova vycházejí většinou z určení kvantitativního nebo kvalitativního ukazatele, případně z kombinace více ukazatelů, na jejichž základě lze pak vymezit venkovské a městské oblasti. Nejčastěji jsou venkov a periferní oblasti vymezovány na základě:

- a) počtu obyvatel obce (problémem jsou administrativní hranice obce; mnohdy se jedná o několik malých venkovských sídel, které však při spojení do jedné obce počtem svých obyvatel přesahují stanovenou hranici)
- b) hustoty zalidnění

¹ Tuto definici používá i Eurostat.

- c) kombinace těchto dvou ukazatelů – počtu obyvatel a hustoty zalidnění obce (viz výše uvedená metodika OECD).
- d) statutu dané obce, dle právních norem příslušného státu²
- e) charakteru a hustoty zástavby a architektonického rázu obce
- f) zohlednění infrastruktury, občanské vybavenosti obce a dostupnosti služeb (z nekomerční sféry např. školství, zdravotnictví, sociální péče, kulturní a sportovní zařízení)
- g) institucionálního vybavení obcí (např. matriční či stavební úřad, pošta)
- h) dopravní dostupnosti nebo vzdálenosti od větších center (dobře dostupné a blízké obce nejsou někdy považovány za venkov, byť mají malý počet obyvatel nebo nízkou hustotu zalidnění)
- i) funkce sídla – zda pro své alespoň nejbližší okolí tvoří mikroregionální centrum
- j) zaměstnanosti v sektorech a odvětvích (např. v zemědělství nebo v primárním sektoru obecně)
- k) vyjížďky a dojížďky do zaměstnání
- l) sociálních vztahů – existence mnohem užších sociálních kontaktů mezi obyvateli sídla na venkově, existence dlouhodobé neformální sociální kontroly a participace
- m) věkového složení obyvatelstva
- n) přirozeného a migračního přírůstku obyvatelstva
- o) vzdělanostní struktury obyvatelstva
- p) míry nezaměstnanosti
- q) intenzity bytové výstavby
- r) podílu přírodních ploch nebo zastavěných ploch na celkové rozloze obce
- s) dalších sociálních, ekonomických, demografických a environmentálních indikátorů
- t) různých kombinací více kritérií

1.2 Vymezení venkova v národních dokumentech

Než přistoupíme k navrženým definicím území venkova v následující kapitole 2, je třeba si připomenout jeho vymezení a pojetí včetně přístupů k tomuto tématu použitých v národních dokumentech.

Rozvoj venkova v České republice je zakotven ve strategickém dokumentu Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 a realizuje se prostřednictvím programového dokumentu Program rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013.

Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) vychází jak z legislativy EU, tak zákonů ČR, mezi něž patří:

- Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu

NSPRV je určující pro celé území České republiky a pro vymezení venkova je zde využita metodika OECD – do venkova patří území všech krajů kromě Hl. města Prahy. Dále dokument zmiňuje pojem venkovské obce, za které považuje jednak obce s méně než 2 000 obyvateli (varianta 1 pro vymezení venkova v této publikaci) a další blíže nespecifikované pojetí.

² V ČR je dle zákona 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, městem obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. Existuje však mnoho měst i s mnohem nižším počtem obyvatel, která statut města získala v minulosti. Podle současného zákona o obcích mohou o statut města navíc požádat obce, které byly městem před datem 17. května 1954 bez ohledu na počet obyvatel. Zákon dále definuje pojem městys. Obce s tímto statutem lze těžko jednoznačně definovat jako venkovské nebo městské, svým významem se řadí mezi tyto dvě kategorie.

Cílem NSPRV je rozvoj venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení vlivů intenzivního zemědělského hospodaření.

Pro období 2007 – 2013 budou fungovat v oblasti zemědělství a venkova dva fondy EU:

- Evropský zemědělský garanční fond (EAGF)
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD).

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova a zajišťuje působení Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Územní působnost je pro celé území České republiky. V programu je zmiňováno, že pro klasifikaci venkovských regionů používá EU metodiku OECD (viz kapitola 1.1). Program dále pracuje s vymezením venkovského prostoru ČR na příměstský, mezilehlý a odlehlý prostor.

Propojení aspektů odvětvových hledisek s územními je cílem regionální politiky obsažené ve **Strategii regionálního rozvoje České republiky**, která vychází ze Strategie hospodářského růstu ČR jako základního vládního dokumentu na období 2007 – 2013. V podmínkách ČR se regionální politika uplatňuje z úrovně EU vůči vybraným regionům NUTS 2, z úrovně ČR vůči vybraným státem podporovaným regionům (§4 zákona 248/2000 Sb.) a z úrovně krajů vůči vybraným regionům. Základními úrovněmi v regionálním rozvoji jsou zde:

- regiony soudržnosti (NUTS 2),
- kraje (NUTS 3) – vyšší územní samosprávné celky,
- okresy – regionální jednotky pro stanovení regionů se soustředěnou podporou státu,
- správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP),
- obce – obecní a městské úřady.

Vymezení venkova ani zde není jednoznačně stanoveno, zmiňuje se zde statistická hranice pro vymezení (obce do 2 000 obyvatel – viz varianta 1 kap. 2) a metodika OECD. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR doplňuje tyto dvě kategorie ve Strategii regionálního rozvoje ČR o typologii **podle polohy** venkovských obcí a vymezuje tři typy venkovských oblastí:

- **příměstský venkov** – venkovské oblasti v zázemí velkých měst, jsou ovlivněny převážně suburbanizací a zaznamenávají výrazný nárůst své populace,
- **mezilehlý venkov** – průměrně rozvinuté venkovské oblasti ve větší vzdálenosti od velkých sídelních center, ale s dobrým dopravním spojením, ve kterých se nachází rekreační potenciál pro zázemí městských oblastí,
- **odlehlý venkov** – periferní venkovské oblasti, jsou řídko obydlené, izolované od spádových měst a hlavních dopravních sítí.

Program rozvoje venkova tyto kategorie blíže nespecifikuje a pouze **konstatuje současnou neexistenci jednoznačně přijatého vymezení venkovského prostoru**. Uvádí se, že je nutné využít pro jejich identifikaci územní jednotku nižší než jsou kraje nebo okresy nebo i správní obvody obcí s rozšířenou působností nebo obcí s pověřeným obecním úřadem. Za nejvhodnější podrobnější úroveň se zvažují malé subregionální jednotky (cca 1 000 – 3 000 obyvatel), které představují obec se základní vybaveností (škola, pošta, zdravotní středisko) a její nejbližší spádové území. Pomocí takto definovaných jednotek lze vymezit souvislejší území tří typů:

- za příměstský venkov lze považovat venkovské obce v rámci městských aglomerací, resp. úzce vymezených urbanizovaných území (s více než 50 000 obyvateli),
- odlehlý venkov zahrnuje zejména tzv. periferijní území, tj. území s nepříznivými sociálně – ekonomickými charakteristikami obyvatelstva a osídlení,
- mezilehlý prostor pak zahrnuje zbývající území ČR.

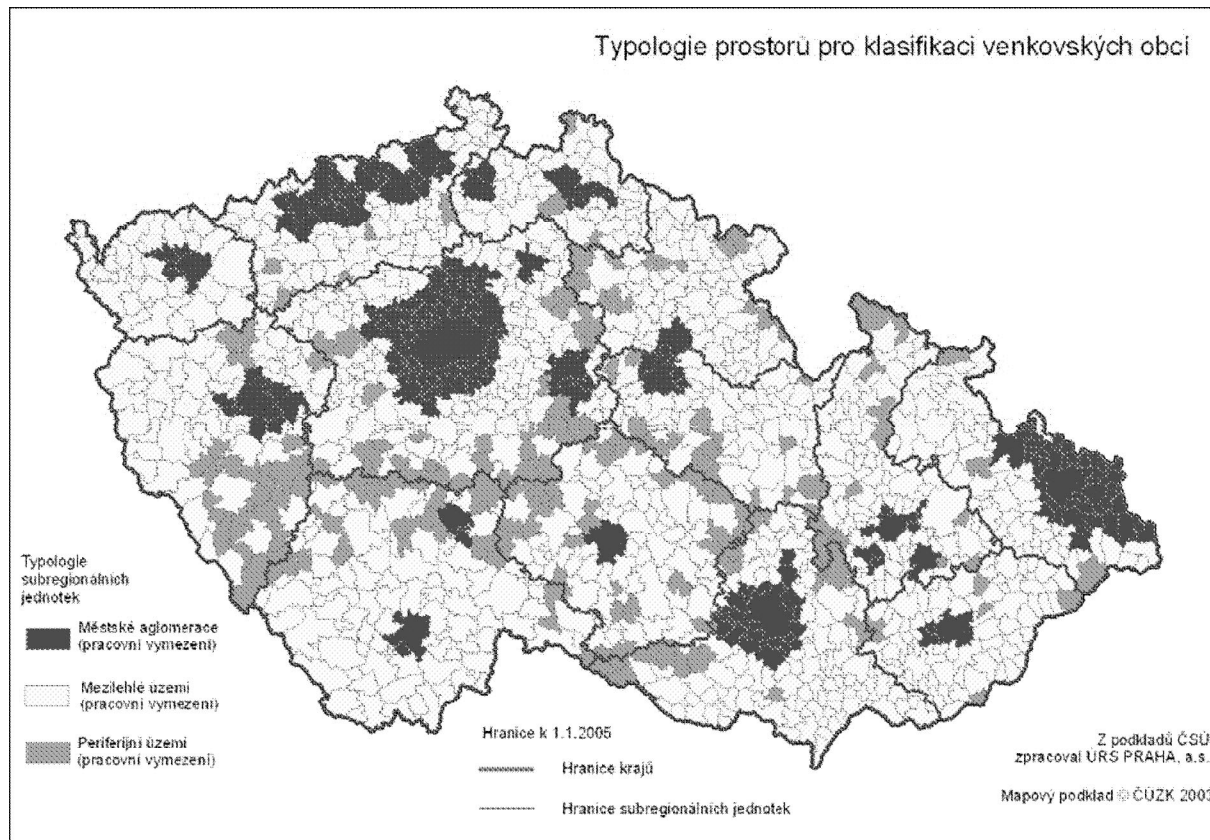
Dokument dále zmiňuje, že městské aglomerace a periferijní území byly vymezeny v minulosti a v současné době probíhá jejich aktualizace. V mapce (viz následující strana) pak uvádí první pracovní podobu těchto vymezení.

Dokument Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 obsahuje na konci povinné **Ex ante hodnocení**, v němž zpracovatelé mimo jiné zmiňují velmi podrobnou analýzu hospodářské a sociální situace, stavu životního prostředí i potenciálu pro rozvoj, jejímž základem byly rozsáhlé statistické informace Eurostatu, Českého statistického úřadu, FADN, Ministerstva zemědělství (MZe), Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky (VÚZE) a další šetření. Připomínají, že z hlediska metodického by bylo užitečné **pro vymezení venkovského prostoru prezentovat vliv dvojího vymezení venkovských obcí** podle dvou kritérií – počtu obyvatel a hustoty obyvatel na km². Podle prvního kritéria se za venkovskou obec považuje obec, kde počet obyvatel je nižší než 2 000 obyvatel, a podle druhého kritéria obec, kde hustota

obyvatel je menší než 150 obyvatel na km² (tato definice vychází z metodiky OECD). Dvourozměrné rozdělení četností obcí podle těchto kritérií dává informaci o počtu obcí splňujících obě kritéria a navrhuje, aby tyto obce byly zahrnuty do venkovských obcí s možností využívat programy rozvoje venkova.

Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí

(Zdroj: Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, MZe ČR, Praha, květen 2007 – mapa č. 5)

Autoři publikace **Rozvoj venkova ve Středočeském kraji v letech 2000 až 2006** se snaží přispět k této diskusi předkládaným materiálem, kde je venkovský prostor vymezen pomocí šesti variant, jejichž srovnání a zjištěné výsledky jsou obsahem kapitoly 2 a 3.

Tématu venkova se dotýká i problematika **územního plánování**, která úzce souvisí s cíli regionální politiky a liší se pouze používanými nástroji, kterými jsou nástroje iniciační pro regionální politiku (dotace, podpory ve formě daňových úlev) a nástroje regulační, které převládají u územního plánování. Nový zákon o územním plánování zavedl novou kategorii **územně analytické podklady** (ÚAP) pro celé území ČR podle území správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Jejich výstupem budou jednak rozbor podmínky území pro udržitelný rozvoj a jednak souhrn problémů území k řešení.

1.3 Venkov a dokumenty na regionální úrovni

Programové dokumenty na úrovni regionů soudržnosti ČR tvoří sedm **Regionálních operačních programů** (ROP). Globální cíl ROP se zaměřuje na urychlení rozvoje regionů ČR. Specifické cíle ROP se již dotýkají priorit menších měst a venkova, např. podpora místních produktů, zvyšování hodnoty přírodního dědictví, cestovní ruch a zvyšování atraktivity území, podpora drobného zemědělského podnikání, ochrana rázu krajiny a další.

Pro Středočeský kraj je to **Regionální operační program pro region soudržnosti Střední Čechy** (dále jen ROP NUTS 2 Střední Čechy), schválený v závěru letošního roku. Představuje hlavní programový dokument určující priority regionu pro čerpání strukturálních fondů v programovém období 2007 – 2013. ROP NUTS 2 Střední Čechy definuje 4 prioritní osy, které jsou dále členěny do 11 oblastí podpory. Rozvoj venkova je jednou z oblastí podpory v rámci prioritní osy č. 3 – Integrovaný rozvoj území. Dle Prováděcího dokumentu ROP NUTS 2 Střední Čechy je podpora z této oblasti určena na projekty realizované na území regionu NUTS 2 Střední Čechy v obcích s počtem obyvatel mezi 500 až 5000 obyvateli, případně menších pokud dopad projektu realizovaného v obci do 500 obyvatel prokazatelně přesahuje území této obce, tj. má větší než místní význam.

Při zpracování ROP se čerpalo z platných strategických a programových materiálů kraje, jako jsou Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje a další sektorové či průřezové koncepční materiály.

Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje (PRUOSK) představuje strategický materiál, který byl schválen Zastupitelstvem Středočeského kraje 18. 9. 2006, a řeší komplexním způsobem rozvoj regionu v období 2007 – 2013. Jedním ze samostatných okruhů je Rozvoj venkova, multifunkčního zemědělství a lesního hospodářství. V rámci této oblasti jsou stanoveny následující strategické cíle (C.1 až C.5):

- Vyvážený rozvoj sídel
- Rozvoj zemědělství a lesnictví
- Pracovní příležitosti na venkově
- Služby na venkově
- Kulturní a společenský život na venkově

Středočeský kraj má vlastní dotační program s názvem **Program obnovy venkova**, ze kterého je rozvoj venkova podporován. Program obnovy venkova je programem v samostatné působnosti Středočeského kraje. V rámci dotačních titulů 1 a 3 může o podporu žádat obec do 2 000 obyvatel. V rámci dotačního titulu 2 mohou žádat svazky obcí, do nichž se za různými účely obce sdružují. Možnost zapojit se mají všechny obce kraje.

Z dalších dokumentů Středočeského kraje, které se týkají venkova, jmenujme alespoň Koncepti ochrany přírody a krajiny Středočeského kraje v letech 2006 – 2016 (schválena usnesením Zastupitelstva kraje dne 24. 4. 2006), Hodnocení stavu a vývoje kvantitativní ochrany zemědělské půdy ve Středočeském kraji a Program rozvoje lesního hospodářství Středočeského kraje do roku 2030.

1.4 Charakteristika venkova ve Středočeském kraji

V této kapitole bychom se chtěli věnovat částečně základním charakteristikám venkova ve Středočeském kraji, ale také nastínění způsobu zpracování navazující publikace, která má zohlednit reakce na tento pilotní projekt. Předkládaná pilotní publikace má za cíl především zmapovat současnou situaci a nalézt možnosti přístupů pro hodnocení aktuálního rozvoje venkova. Jejím cílem tedy není poskytnout uživatelům konkrétní závěry o rozvoji středočeského venkova, ale spíše navrhnout náměty pro další práci na tomto tématu.

Středočeský kraj se vyznačuje velkým podílem venkovských oblastí na území kraje. Jak ukazuje kapitola 2, na venkově žije až padesát procent obyvatel kraje. Rozvoj venkova je tedy jedním z klíčových témat, které se bezprostředně dotýká velké části populace kraje. Venkovu a s ním bezprostředně spojenému zemědělství je věnována i značná podpora ze strany Evropské unie (viz předchozí kapitoly 1.2 a 1.3).

Z těchto důvodů vidíme nutnost porozumět současnému venkovu, jeho stavu i vývoji. Měli bychom se pokusit nalézt možné směry jeho rozvoje, na jaké funkce by se mohl v budoucnu zaměřit, aby to přinášelo přínos nejen samotnému venkovu, ale regionu jako celku.

Tab. 1.1 Velikostní skupiny obcí podle krajů k 1. 1. 2007

	počet obcí celkem	v tom s počtem obyvatel						struktura obcí dle počtu obyvatel v %					
		do 499	500 - 999	1000 - 1999	2000 - 2999	3000 - 4999	5000 a více	do 499	500 - 999	1000 - 1999	2000 - 2999	3000 - 4999	5000 a více
Česká republika	6249	3610	1307	685	211	164	272	57,8	20,9	11,0	3,4	2,6	4,4
Hl. m. Praha	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	100,0
Středočeský	1146	689	259	110	26	24	38	60,1	22,6	9,6	2,3	2,1	3,3
Jihočeský	623	446	78	49	17	13	20	71,6	12,5	7,9	2,7	2,1	3,2
Plzeňský	501	338	77	44	16	12	14	67,5	15,4	8,8	3,2	2,4	2,8
Karlovarský	132	56	33	17	7	6	13	42,4	25,0	12,9	5,3	4,5	9,8
Ústecký	354	186	79	36	17	10	26	52,5	22,3	10,2	4,8	2,8	7,3
Liberecký	215	99	59	26	8	8	15	46,0	27,4	12,1	3,7	3,7	7,0
Královéhradecký	448	285	87	33	13	8	22	63,6	19,4	7,4	2,9	1,8	4,9
Pardubický	451	289	88	41	6	10	17	64,1	19,5	9,1	1,3	2,2	3,8
Vysočina	704	547	92	34	5	8	18	77,7	13,1	4,8	0,7	1,1	2,6
Jihomoravský	673	318	179	96	35	23	22	47,3	26,6	14,3	5,2	3,4	3,3
Olomoucký	398	178	100	75	21	11	13	44,7	25,1	18,8	5,3	2,8	3,3
Zlínský	304	104	99	49	23	9	20	34,2	32,6	16,1	7,6	3,0	6,6
Moravskoslezský	299	75	77	75	17	22	33	25,1	25,8	25,1	5,7	7,4	11,0

Výše uvedená tabulka srovnává počty obcí dle velikostních kategorií v jednotlivých krajích. Velikostní kategorie byly vybrány tak, aby odpovídaly velikostním hranicím, ve kterých vymezujeme hranice mezi venkovským a městským prostorem. Obce nad 5 000 obyvatel již jsou bezpochyby městem. Naopak obce do 499 obyvatel v naprosté většině případů odpovídají všem definicím venkovské obce. Nejproblémovější situace pro začlenění do kategorie městského prostoru či venkovského prostoru nastává u obcí ve velikostní kategorii 1 000 – 3 000 obyvatel.

Středočeský kraj, zejména jeho jižní část se také vyznačuje velice rozdrobenou sídelní strukturou. Je zde hustá síť malých sídel, často nepříliš od sebe vzdálených. O rozdrobenosti sídelní struktury svědčí obrovské množství částí obcí, které byly původně oddělenými místními částmi (sídly). Tyto části buď dosud samostatně existují, nebo v dalším vývoji mohly urbanisticky srůst s jinou částí (městské části). Ve Středočeském kraji bylo k 1. 1. 2007 celkem 2 787 částí obcí. Pokud budeme uvažovat pouze obce do 2 000 obyvatel, kde předpokládáme, že se nejedná o městské části, ale o samostatná, nesrostlá sídla, je v těchto obcích do 2 000 obyvatel téměř 2 300 částí obcí.

Tab. 1.2 Počet obcí a částí obcí ve Středočeském kraji k 1. 1. 2007

	počet obcí	počet částí obcí
celkem	1 146	2 787
z toho obce do 2000 obyvatel	1 058	2 298

Vzhledem k velké rozloze Středočeského kraje a odlišným přírodním i socioekonomickým podmínkám je zřejmé, že v různých částech kraje se bude charakter venkovských oblastí lišit. Na současnou podobu a funkci venkova mají vliv jak dlouhodobý historický vývoj, tak i aktuální podmínky a vazby na okolní území. Na základě historických, sociálních, ekonomických a fyzickogeografických kritérií je možné ve Středočeském kraji rozlišit tři základní typy venkovského prostoru³:

1. Zemědělské oblasti, též bohaté zemědělské oblasti

Jedná se o venkovský prostor se stabilizovanou a intenzivní zemědělskou výrobou. Nachází se v úrodných oblastech Polabí, tedy v severní části Středočeského kraje. V současné době i přes celkovou ztrátu významu zemědělské výroby jako celku se v této oblasti daří zemědělské výrobě relativně dobře a nedochází k významnějšímu opouštění zemědělské půdy. Jednotlivá sídla díky tomu, že vždy v minulosti byla větší, v současnosti jsou rovněž větší a vždy byla spíše bohatší, mají nyní velmi dobře vyvinutou síť technické i dopravní infrastruktury. Díky blízkosti větších měst mají obce i relativně dobře vybavenou síť veřejné dopravy.

2. Přírodně-rekreační oblasti, též vnitřní periferie

Jedná se o tradiční venkovskou oblast ve středních a vyšších polohách. Zahnuje jihovýchodní část kraje od Rakovníka, přes Příbramsko, Benešovsko až na území okresu Kutná Hora. Horší podmínky pro zemědělskou výrobu vedly k tomu, že zde vznikalo velké množství malých sídel, která jsou relativně blízko sebe a navazují jedno na druhé. Protože se jedná ve velké míře o velmi malá sídla, je zde vybavenost občanským vybavením i technickou infrastrukturou na poměrně nízké úrovni. Pracovní příležitosti pro obyvatele byly především v bývalých okresních městech, takže je tato oblast charakteristická vysokou vyjížděnou za prací. Zemědělství v této oblasti se začíná specializovat na méně intenzivní využívání. Velice důležitou funkcí těchto prostor je funkce rekreační, neboť velká část venkovských domů byla přeměněna na chalupy. Rovněž příjemná kopcovitá krajina s lesy podporuje význam rekreační funkce území.

3. Suburbánní zóna, zázemí Prahy výrazně ovlivněné městem

Oblasti v zázemí Prahy se vyznačují intenzivní bytovou výstavbou, převážně rodinných domů. Nové domy již nemají charakter venkovského domu, ale jedná se o městské stavby obytných vil bez hospodářského zázemí. Lidé, kteří se sem stěhují převážně z Prahy za lepším životním prostředím, žijí již městským stylem života. Významné je rovněž napojení až závislost na hlavním městě. Lidé do Prahy jezdí za prací, službami i za zábavou. Venkovské prostory jim často slouží pouze jako „noclehárna“. V lokalitách se postupně prosazuje městský způsob života, původní zemědělské funkce se vytrácejí. Venkovské suburbánní oblasti se intenzivně propojují na městské struktury včetně napojení na městské sítě technické infrastruktury a městskou veřejnou dopravu.

Na základě výše uvedeného popisu jsme se pokusili navrhnout ukazatele, na jejichž podkladě by bylo možné provést rozřazení obcí do jednotlivých typů venkovského prostoru. Pro zařazení konkrétní obce je nutné využít kombinace těchto ukazatelů. Při výběru ukazatelů jsme však omezeni okruhem dat dostupných za jednotlivé obce.

³ Zpracováno za využití textu R. Perlín: Venkov, typologie venkovského prostoru, 1998

Ukazatele, které danou skupinu odlišují od zbývajících typů venkova:

Add 1 – bohaté zemědělské oblasti:

- podíl orné půdy na zemědělské půdě
- zaměstnanost v primárním sektoru
- nadmořská výška
- bonita zemědělské půdy vyjádřená úřední cenou zem.půdy

Add 2 – přírodně-rekreační oblasti:

- podíl lesních ploch
- nadmořská výška
- počet chalup vyčleněných z bytového fondu (dostupné pouze ze SLDB 1991)
- objekty 2. bydlení na 100 trvale obydlených domů (dostupné pouze ze SLDB 1991)
- potenciál cestovního ruchu – přírodní subsystém
- potenciál rekreační plochy (součet ploch rekreačně využitelných na území katastru obce)

Add 3 – suburbánní zóna:

- relativní migrační přírůstek
- počet dokončených bytů
- počet dokončených bytů na 1000 obyvatel středního stavu
- vzdálenost od centra Prahy

Jednotlivé typy venkova mají vcelku jasně definované charakteristické rysy odlišující je od ostatního venkovského prostoru. Je možné vcelku jasně vymezit typické znaky jednotlivých typů, avšak je mnohem obtížnější vymezit přesnou hranici každého typu. V hraničních oblastech dochází vždy ke stírání jednotlivých znaků a postupnému přechodu do další skupiny charakteristických rysů druhého typu. Hranici je nutné chápat pouze jako jakýsi přechodný a nezřetelný prostor. Z tohoto důvodu bude velmi obtížné určit hranice těchto oblastí a jejich vymezení bude víceméně intuitivní, na základě zkušeností a znalostí území.

Přivítáme i další návrhy na možné způsoby vymezení, případně další ukazatele, které by bylo možné použít pro charakteristiku typů venkova a jejich vymezení.

Dalším způsobem, jak rozlišit různé části kraje a tedy i různé typy venkova, je využít současného administrativního dělení na okresy. Ačkoliv je zřejmé, že hranice typů venkova nejsou shodné s hranicemi okresů, umožňuje to alespoň členění kraje na menší územní celky a tedy rozlišení charakteru venkova v různých částech kraje. Využití jednotek okresů taktéž přináší nezanedbatelný přínos v možnosti využití dalších ukazatelů pro hodnocení venkovských prostor. Některé údaje jsou v současné době dostupné pouze za větší územní celky než jsou obce a těmi jsou často právě okresy. Takto bychom mohli využít například údaje ze zemědělství či lesnictví, tedy sektorů typických pro venkovský prostor.